

Oikeusministeriölle

LAUSUNTO LUONNONSUOJELU- JA YMPÄRISTÖRIKOSSÄÄNNÖSTEN
TARKISTAMISESTA

Lausuntopyyntö 28.10.2014 Dnro OM 3/41/2014

Kiitän mahdollisuudesta saada lausua luonnonsuojelu- ja ympäristörikoslainsäätännösten tarkistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä.

Totean ensinnä, että törkeän luonnonsuojelurikoksen säätämistä koskevalta osin esitystä on pidettävä erinomaisena. Tähänastinen tilanne, jossa kaikesta luonnonsuojelulain vastaisesta toiminnasta on maksimiseuraamuksena ollut 2 vuotta vankeutta, on ollut epäsuhtainen muihin ympäristöön tai luonnonvaroihin kohdistuviin rikoksiin. Epäsuhtaa korostaa se, että luonnonsuojelusäätely koskee vaarantuneita tai jopa häviämishassassa olevia luonnon osatekijöitä - lajeja ja luontotyyppejä -, joiden turvaamiseen käytetään huomattavan suuria valtiontalouden panostuksia. On ollut hyvin erikoista, että näiden arvojen naut-

tima rikosoikeuden turva on ollut heikompaa kuin paremmassa suojelutilassa olevien arvojen kuten riistalajien nauttima turva.

Ympäristörikoksia koskevalta osin esitys jää kuitenkin puolitiehen. Ensinnä säännöksen nimikettä ei esitetä muutettavaksi. Ympäristön turmelemisen nimike on ollut aikanaan ehkä kasvatuksellisesti arvokas osoittaessaan ympäristölainsäädännön vastaisen toiminnan todennäköistä tai mahdollista seurausta. Eriävässä mielipiteessä esitetty ympäristön vaarantamisen nimike kuitenkin siinä esitetyin perustein vastaa paremmin säännöksen sisältöä eikä johda harhaan siten, että teon tunnusmerkistön täytyminen edellyttäisi ympäristön turmeltumista. Jäljempänä esitettävien perusteiden ympäristörikos ja törkeä ympäristörikos olisivat kuitenkin soveltuvimmat nimikkeet.

Rikoslain 48 luvun 1 §:ää on pyritty selkeyttämään esityksessä. Säännös kuitenkin esitetyssä muodossaan jää edelleen rikoslain epäselvimmäksi säännökseksi. Sen sisältö avautuu vain joko kansallisen aineellisen ympäristölainsäädännön tai Euroopan unionin säännösten kautta. Rikoslain säännöstä lukemalla ei voi tietää, mikä menettely on rikoslain nojalla rangaistavaa ja miten vakavasta teosta on lainsäätäjän käsityksen mukaan kyse, koska eri säädösten vastainen menettely riippumatta sen vakavuudesta näyttää sopivan säännöksen alle. Nykyinen, mutta myös esitetty säännös osoittaa lähinnä lainsäädännöllistä laiskuutta: säännösluettelo, joka ei tosiasiallisesti ota kantaa siihen, mitkä teot oikeasti tulisi rangaista vankeusmaksimilla ja mitkä ovat vähäisempiä tekoja. Lainsäädännöltä on voitava edellyttää selkeyttä siten, että kansalainen voi kriminalisoinnista ymmärtää, milloin teko on vankeusrangaistusuhkainen ja millainen menettely moitittavuudeltaan sitä vähäisempää. Säännös poikkeaa merkittävästi esimerkiksi Ruotsin vastaavista kriminalisoinneista.

Säännöksen mukaisen tunnusmerkistön täytyminen edelleen edellyttää kaikilta siinä luetelluilta säädösten vastaisilta menettelyiltä, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön turmeltumista. Tekomuotoina esimerkiksi jätteiden, kemikaalien tai muuntogeenisten organismien maahantuonti tai erityisesti maastavienti on tunnusmerkistön täyttymisen osoittaminen tosiasiallisesti useimmiten lähes mahdotonta ja lähinnä todennäköisyytenä arvioitavissa, koska

vaarantumisriskin näyttö vaatisi selvitystä siitä, mihin mm. jäte saapumismaassa viedään tai olisi viety ja miten se olisi käsitelty. Tämä on vastoin Euroopan unionin ympäristörikosdirektiiviä, sillä direktiivi edellyttää jätteiden viennin rangaistavaksi säätämistä ilman lisävalifiointia, jos kyse ei ole vähäisestä teosta. Kun vakavimmat ympäristölainsäädännön vastaiset menettelyt ovat jo itsessään luonteeltaan ympäristöä vaarantavia (esimerkiksi jätteiden polttaminen) ilman, että jokaisessa yksittäisessä tapauksessa aiheutuva vaarantuminen on tarpeen näyttää rikosoikeudenkäynnissä, rangaistavan menettelyn kriminalisoinnin ei tulisi joka menettelyn osalta sisältää vaarantamiselementtiä. Säännös tulisi tarkistaa sisällöllisesti siten, että ne teot, joiden haitallisuus edellyttää lisävalifiointia, säädetään sen mukaisena ja muiden osalta menettely sinänsä tulee kriminalisoida.

Leila Suvantola

ympäristöoikeuden dosentti, kihlakunnansyyttäjä